

UDK 314.7 (497.5 Istra) "16/18" (093)
949.75 Istra "16/18" (093)
Prethodno priopćenje
Primljeno: 31. siječnja 2005.
Prihvaćeno za tisak: 17. lipnja 2005.

Migracijsko povezivanje šireg rovinjskog područja i Pule: doseljenici iz Rovinjskog sela u pulskim matičnim knjigama od XVII. do XIX. stoljeća

Slaven Bertoša

Odsjek za povijest

Filozofski fakultet u Puli

I. Matetića Ronjgova 1, Pula

Republika Hrvatska

Na primjeru Rovinjskog Sela autor analizira problem useljavanja stanovnika u grad Pulu, zahvaljujući čemu je ona uspijevala opstati kao urbano središte. Rad je napisan na temelju detaljne analize građe [više od 18.000 upisa] matičnih knjiga grada Pule od 1613. do 1817. godine, koje se čuvaju u Državnom arhivu u Pazinu.

Ključne riječi: Rovinjsko Selo, Pula, matične knjige, migracije, novi vijek

I. Uvodne napomene

Razmatrajući selidbena kretanja između pojedinih dijelova istarskog poluotoka valja uočiti veze između šireg rovinjskoga područja i Pule u kojima je sudjelovalo i žiteljstvo Rovinjskoga Sela. Na temelju istraživanja opsežnoga gradiva matičnih knjiga grada Pule - koje se čuvaju u Državnom arhivu u Pazinu¹ - može se uočiti doseljavanje nekih obitelji i pojedinaca iz Rovinjskog Sela u taj južnoistarski grad, a koje se pretežito odvijalo u drugoj polovici XVIII. stoljeća. U analizi je rabljena izvorna građa iz matičnih knjiga krštenih, vjenčanih, umrlih, te iz popisa krizmanika od početka XVII. do početka XIX. stoljeća [ukupno više od 18.000 upisa].

¹ Popis matičnih knjiga u spomenutom arhivu objelodanio je Dražen VLAHOV, Matične knjige u Povijesnom arhivu u Pazinu, *Vjesnik Istarskog arhiva*, sv. 2.-3., Pazin, 1994., str. 277.-309. [pulske matice za razdoblje koje se spominje u ovom radu nalaze se na str. 299.-300.].

Doseljenici iz Rovinjskog Sela bili su u pulske matice zabilježeni isto kako se to i inače činilo u matičnim knjigama. Važan pokazatelj njihova podrijetla bilo je prezime. Budući da je za razdoblje XVII. stoljeća, a posebice za njegovu prvu polovicu, karakteristično nespominjanje prezimena doseljenika, nego navođenje očeva imena, na takav su se način u pulskim maticama upisivali i doseljenici iz Rovinjskog Sela.

U matičnim knjigama krštenih nalazimo podatke o broju krštenja tijekom godine, a iz njih doznajemo broj rođenih, jer su zapravo sva rođena djeca [pa i izvanbračna] bila krštena. Najčešće se dijete krstilo nekoliko dana nakon rođenja, pa valja upozoriti da se datumi rođenja i krštenja ne poklapaju. Iz matičnih se knjiga krštenih može doznati i broj rođenih u pojedinim obiteljima, te važni podaci o zanimanjima [ako su navedena]. Zabilježeno je i ime [ili imena] krštene osobe, njezinih roditelja, mjesto podrijetla, te imena kumova.

U matičnim knjigama vjenčanih nalazimo podatke o obavljenim napovijedima prije sklapanja braka ili djelomičnom oslobađanju od njih. Sadrže i podatke o tome tko je i kada obavio obred, ime i prezime budućih supruga, njihovo zanimanje, a vrlo često i podatke o njihovim roditeljima i mjestu podrijetla. Dob budućih supruga navedena je tek od 1814. godine, pa ju je do tada moguće izračunati usporednim uviđom u knjige krštenih ili umrlih.

U matičnim knjigama umrlih spomenuto je ime i prezime umrlog, često njegova dob, mjesto podrijetla, te mjesto ukopa. Za muža je često navedeno ime žene, a za ženu ime muža. Ako osobe nisu bile u braku ubilježeno je ime jednog ili obaroditelja.

U popisima krizmanika nalazimo ime i prezime krizmanika, često ime oca ili oba roditelja, te ime kuma ili kume. Upisano je i koji je biskup obavio obred i kada. Za sve se spomenute osobe često navodi i mjesto podrijetla.

Matične knjige grada Pule od 1613. do 1817. pisane su talijanskim, a rjeđe latinskim jezikom. Rukopis je uglavnom čitljiv, a na pojedinim je mjestima ispisan pravim krasopisom. Unatoč tome postoje dijelovi knjiga koji su znatno oštećeni od vlage, a ponegdje i izgrizeni od glodavaca, pa su vrlo teško čitljivi. Stoga je mali postotak zapisa potpuno nečitljiv.

Matične knjige krštenih i vjenčanih počinju s 1613., umrlih s 1625., a krizmanih s 1626. godinom. Valja naglasiti da su u radu svi potpuni ili djelomični citati iz arhivskih dokumenata navedeni kao u izvorniku.

II. O Rovinjskom Selu

Rovinjsko Selo u vrelima se najprije spominje kao *Villa* - Selo, zatim kao *Villa nuova* ili *Villa nuova di Rovigno* [takvo je ime nastalo stoga što na čitavom području u blizini Rovinja nije bilo drugog naselja].² Hrvatski su doseljenici naselju dali ime Rovinjsko Selo.³

² Egidio IVETIC, *La popolazione dell'Istria nell'età moderna. Lineamenti evolutivi*, Collana degli Atti - Centro di ricerche storiche - Rovigno, br. 15., Trieste - Rovigno, 1997., str. 223.

³ Vjekoslav BRATULIĆ, *Rovinjsko Selo. Monografija jednog istarskog sela*, Jadranske monografije, knj. 2., Zagreb, 1959., str. 25-26.

Kao *Villa Nova di Rovigno* Rovinjsko Selo navodi i Prospero Petronio, koji spominje da se mjesto nalazi u porečkoj biskupiji.⁴

Hrvatske doseljenike i dobjeglice - najvjerojatnije s dalmatinskoga područja - osnivaatelje Rovinjskoga Sela godine 1525. povijesna vrela i tadašnja svjedočanstva nazivaju Morlacima.⁵ Već iduće godine [1526.] doseljenici su podnijeli zahtjev rovinjskoj općini u kojemu traže da im se odredi stalno mjesto boravka. Čim su se smjestili zatražili su da se postavi župan sela.

Budući da je institucija župana bila uobičajena u Hrvata od davnina, vjerojatno su je poznavali i u kraju iz kojeg su došli i ona je bila duboko usađena u njihovoj tradiciji. Župan je bio predstavnik sela u njegovim odnosima prema općini i rovinjskom kaptolu. Podnosio je predstave u ime stanovnika Rovinjskoga Sela, vodio pregovore i sklapao nagodbe. Brinuo se i o održavanju općeg reda u selu, posebice u doba opasnosti od izbijanja zaraznih bolesti. U slučaju pojavljivanja neke zaraze bio je obvezatan o tome obavijestiti rovinjsku općinu. To je činio tako da je došao pred gradska vrata na most i javio o zarazi: u grad nije smio ući. Župan je imao vlast suditi u manjim sporovima, ali se u veće sporove nije smio miješati. Kao najsposobniji i najugledniji stanovnik u početku se birao svaka tri mjeseca, kasnije na godinu dana.⁶

Dok je broj obitelji u selu bio malen, vjerojatno osim župana i nije bilo drugih dužnosnika. Poslije je postojao podžupan i dvojica vijećnika-sudaca. Podžupan / *požup* pomagao je županu u vršenju njegove dužnosti, a i birao se istodobno s njime. Takva se upravna organizacija održala sve do pada Mletačke Republike godine 1797.

U društvenom je životu sela veliku ulogu imao i svećenik. Do konca XVI. stoljeća žitelji su bili vezani za župnu crkvu u Rovinju. Godine 1593. izgrađena je vlastita župna crkva Sv. Antuna Opata. U kasnijim sačuvanim ispravama iz godina 1596. i 1689. naveden je zahtjev tamošnjih stanovnika za svećenikom koji poznaje hrvatski jezik. Godine 1596. žitelji Rovinjskog Sela nagodili su se s rovinjskim kaptolom, koji se obvezao da će poslati svećenika koji poznaje jezik stanovnika tog sela. Godine 1689. naglašeno je da u Rovinjskom Selu za svećenika ne može biti postavljen Talijan nego samo rođeni Hrvat koji poznaje jezik.⁷

Po svojem etničkom sastavu stanovnici Rovinjskog Sela Hrvati su. Do takva se zaključka, kako će se vidjeti, dolazi i analizom doseljenika koji se spominju u pulskim matičnim knjigama.

Podaci o broju stanovnika sela odnose se uglavnom na XVIII. stoljeće. Iz pastoralne vizitacije porečkoga biskupa Giovannija Battiste Del Giudicija iz 1653. godine doznajemo da je u Rovinjskom Selu živjelo 450 pričešćenih duša [*anime da comunione*].⁸ Godine 1714. u selu je živjelo 477 ljudi [324 pričešćena i 153 djece]⁹, 1746. go-

⁴ Prospero PETRONIO, *Memorie sacre e profane dell'Istria*, Trieste, 1968., str. 355.

⁵ E. IVETIĆ, *La popolazione, nav. dj.*, str. 71., 87.

⁶ V. BRATULIĆ, *nav. dj.*, str. 26.-34.; E. IVETIĆ, *La popolazione, nav. dj.*, str. 270.

⁷ V. BRATULIĆ, *nav. dj.*, str. 26.-34.

⁸ Antonio MICULIAN, Giovanbattista Del Giudice e la "Visitatio Generalis Parentinae Diocesis - 1653", *Atti del Centro di ricerche storiche - Rovigno* [dalje: Atti CRSR], vol. XXIV, Trieste - Rovigno, 1994., str. 441.; E. IVETIĆ, *La popolazione, nav. dj.*, str. 133.

⁹ V. BRATULIĆ, *nav. dj.*, str. 144.

dine 468 osoba, a 1766. godine 429 osoba.¹⁰ Godine 1787. - prema izjavi tamošnjega župnika Pavla Bogovića -bilo ih je 366 [*Anime fra grandi, e piccoli Maschj, e Femine trecento sessantasei, dico numero 366*],¹¹ a 1790. godine 354.¹² Početkom XIX. stoljeća, u popisu iz 1811. zabilježeno je 280 žitelja sela.¹³

Žitelji ovog vitalnog sela često su bili zakupnici desetine u selima pod jurisdikcijom dvigradskoga kaptola.¹⁴

Rovinjski prepošt, generalni vikar porečkoga biskupa i apostolski egzекutor Cristoforo Humilini ostavio je u drugoj polovici XVII. stoljeća zanimljivo posvjedočenje o *štrigama*, izjavivši porečkom biskupu Giovanniju Battisti Del Giudiciju da u Rovinjskom Selu, te u nekim drugim mjestima u Istri, one još postoje i da se njima za pomoć obraćaju ljudi koji su teško bolesni.¹⁵

III. Doseljenici iz Rovinjskog Sela u Puli

Iako malobrojni, podaci o Rovinjskom Selu u pulskim matičnim knjigama vrlo su dragocjeni. Zanimljivo je spomenuti da se to selo u njima navodi pod ovim imenima: *Villa di / de Rovigno* ili *Villa di sora Rovigno*.

Podatke o doseljenicima iz Rovinjskog Sela nalazimo samo u matičnim knjigama umrlih:

Vrsta izvora

Razdoblje	LB	EC	LC	LM	Ukupno	% od ukupnog broja
1613.-1663.	0	0	0	0	0	0.00
1664.-1714.	0	0	0	1	1	25.00
1715.-1765.	0	0	0	0	0	0.00
1766.-1817.	0	0	0	3	3	75.00
Ukupno	0	0	0	4	4	100.00

Legenda:

LB -*Liber Baptizatorum* [Knjiga krštenih]

EC -*Elenco Cresimati* [Popis krizmanih]

LC -*Liber Copulatorum* [Knjiga vjenčanih]

LM -*Liber Mortuorum* [Knjiga umrlih]

Iz navedene se tablice vidi da se 75 % podataka odnosi na razdoblje od 1766. do 1817., jer se upravo tada u knjigama umrlih spominje većina doseljenika iz Rovinjskog Sela. To su žitelji koji su se privremeno ili trajno doselili u Pulu ili u nju stigli samo da bi bili kumovi na nekom vjenčanju ili krizmanju, a budući da su u gradu umrli, zapisani su u navedene matice.

¹⁰ E. IVETIC, *Struttura della famiglia e società a Villa di Rovigno nel 1746, Atti CRSR*, vol. XXIII, Trieste - Rovigno, 1993., str. 374.

¹¹ V. BRATULIĆ, *nav. dj.*, str. 148.

¹² E. IVETIC, *Struttura, nav. dj.*, str. 374.

¹³ Nevio ŠETIĆ, *Napoleon u Istri. Istra za francuske uprave 1805.-1813.*, Pula, 1989., str. 71.

¹⁴ Miroslav BERTOŠA, *Istra: Doba Venecije [XVI.-XVIII. stoljeće]*, Pula, 1995., 2. prerađeno i dopunjeno izdanje, str. 165.

¹⁵ ISTO, str. 730.

Prvi doseljenik iz Rovinjskog Sela u Puli spominje se godine 1664. U dobi od 5 godina sredinom ljeta umro je Jakov, sin pokojnoga Mihe, a pokopan je u crkvi Sv. Tome. Dozvolom župnika obred je vodio pulski kanonik Giacomo Cipriotto.¹⁶

Rovinjsko Selo spominje se ponovno stotinjak godina kasnije. Naime, početkom 1769., u dobi od oko 25 godina, u Puli je umro Bartul Vlašković, sin pokojnoga Jakova. Zapisano je da se uspio ispovjediti kanoniku Antunu Bogoviću, poznatom pulskom svećeniku koji je nekoliko godina kasnije dao izgraditi grobnice za ukop djece, koje se u pulskim matičnim knjigama od tada nazivaju njegovim imenom.¹⁷ Vlaškovićevo je tijelo odneseno u katedralu te je besplatno pokopano u nazočnosti trojice svećenika. Vjerojatno je to bila siromašna osoba koja nije mogla platiti pogreb. Upis u knjigu obavio je pulski kurat Cristoforo Bonifacio¹⁸.

Iz Rovinjskog Sela bila je i Margarita Jerkić, čiji je otac bio pokojni Zvane. Ona je u pulskom hospitalu umrla godine 1780. u dobi od oko 25 godina. Od sakramenata koje je primila od svećenika koji je bio i na ukopu valja spomenuti posljednju pričest, bolesničko pomazanje i papin blagoslov, a uspjela se i ispovjediti. Kanonik Bonifacio, dva svećenika i jedan klerik otpratili su tijelo na ukop u katedrali. Obred je obavljen besplatno, a upis u knjigu načinio je pulski župnik i kurat Niccolo' Leonardelli. Zapis je zanimljiv jer sadrži dio teksta na latinskom jeziku, što inače nije bila rijetkost u pulskim matičnim knjigama¹⁹.

Posljednji se put doseljenik iz Rovinjskog Sela u pulskim maticama u spomenutom razdoblju spominjegodine 1783. Miho Bogrin [vjerojatno Ugrin, često prezime na tom području]²⁰ umro je tada u dobi od oko 70 godina u pulskom hospitalu. Uspio se ispovjediti i primiti pričest od kuratovog zamjenika Marcoleonija. U posljednjim trenucima života uz njega nije bio svećenik, a zabilježeno je da nije uspio primiti bolesničko pomazanje jer je umro nakon što su mu ukućani dali jelo. Kanonik Domenico Fragiacommo otpratio je tijelo na ukop zajedno s četvoricom svećenika.²¹

¹⁶ *Morse Giacomo figliolo del quondam Michiel della Vilade Rovigno de anni 5, fu sepolto nella Chiesa di S. Tomaso, accompagnato dal signor Canonico Giacomo Cipriotto de L[icenza] p[arochi]* [Državni arhiv u Pazinu [dalje: DAP], *Liber Mortuorum* [dalje: LM], 266, 26. srpnja 1664.].

¹⁷ O Bogoviću usp. Slaven BERTOŠA, *Život i smrt u Puli. Starosjeditelji i doseljenici od XVII. do početka XIX. stoljeća*, Pazin, 2002., str. 78., 301., 454., 467.

¹⁸ *Passò da questa a miglior vita Bortolo Vlasovich quondam Giacomo della Villa di sora Rovigno nella notte scorsa in età d'anni 25, fu confessato dal Reverendissimo signor Canonico Antonio Bogovichi. Il di lui cadavere fu accompagnato alla Cattedrale dal Curato e daltri tre molto Reverendi sacerdoti per Carità, e fu sepolto nel Cimitero di detta Cattedrale. Io Don Cristofforo Bonifacio Curato di Città ho registrato gl' antescritti Mortorij in fede* [ISTO, 268, 28. veljače 1769.].

¹⁹ *Margarita Jerchich quondam Zuanne dalla Villa di Rovigno in età di 25 anni circa all'ore cinque della scorsa notte passò all'altra miglior vita, in questo ospedale premunita de necessarj santissimi sacramenti Penitenza, Viatico, EstremUnzione e Papale Benedizione ricevuti da me qui sottoscritto che l'ho assistita etiam in obitu. Il suo cadavere accompagnato alla Cattedrale dal Reverendissimo signor Canonico Bonifacio, due Sacerdoti, ed un Chierico, per carità fu seppellito nel Cemeterio* [ISTO, 269, 8. listopada 1780.].

²⁰ V. BRATULIĆ, *nav. dj.*, str. 35.

²¹ *Michiel Bogrin dalla Villa di Rovigno in età d'anni 70 circa heri alle ore 19 circa spirò l'Anima al Redentore nel Pio Luoco di questo Ospitale premunito de necessarj sacramenti della Santa Chiesa Confessione et Eucaristia amministratili da me Vice Curato Marcoleoni, non avendole potuto amministrare l'estrem unzione per esser spirato prendendo da Domestici il Cibo, ne meno la finale assistenza, il suo cadavere accompagnato dal Reverendissimo signor Canonico Don Domenico Fragiacommo e quatro Sacredoti, fu sepolto al Cimiterio* [ISTO, 21. ožujka 1783.].

Od hrvatskih prezimena [Jerkić, Vlašković, Ugrin] koja se spominju u pulskim matricama vezano za doseljenike iz Rovinjskog Sela samo je posljednje postojalo godine 1945.²²

Iako se u spomenutim izvorima spominje samo nekoliko doseljenika iz Rovinjskog Sela, valja uočiti da podaci iz matičnih knjiga osvjetljavaju s do sada potpuno neproučenog stajališta povijest ovoga kraja i stoga su važan doprinos poznavanju veza između Rovinjskog Sela i Pule u razmatranom razdoblju.

PRILOG: Doseljenici iz Rovinjskog Sela u Pulu

[prema podacima iz matičnih knjiga od 1613. do 1817.]

- Giacomo figliolo del quondam Michiel della Villa de Rovigno [LM 1664]
- Bortolo Vlasovich quondam Giacomo della Villa di sora Rovigno [LM 1769]
- Margarita Jerchich quondam Zuanne dalla Villa di Rovigno [LM 1780]
- Michiel Bogrin dalla Villa di Rovigno [LM 1783]

²² Navedeno prema: *Prezimana i naselja u Istri* [priredili Josip BRATULIĆ i Petar ŠIMUNOVIĆ], knj. 1., Pula - Rijeka, 1985., str. 310.-311.

Migrational integration of the wider Rovinj area and Pula: settlers from Rovinjsko Selo in church registers of Pula from the 17th to the 19th century

Slaven Bertoša

History department

Faculty of philosophy in Pula

I. Matetića Ronjgova 1, Pula

Republic of Croatia

On the example of Rovinjsko selo, the author analyses the immigration into the city of Pula by means of which it managed to survive as an urban center. The research is based on a detailed analysis of church registers (more than 18000 entries) of the city of Pula between 1613 and 1817 that are kept in the City Archives in Pazin.

Rovinjsko Selo was founded in 1525 by Croatian settlers that the sources call Morlachs, who most probably came from the Dalmatian region. It was under the jurisdiction of Poreč diocese. Although scarce, the records about the only village in the Rovinj area found in the church registers of Pula are very valuable. It is interesting to note that Rovinjsko Selo in the mentioned records is also referred to as: *Villa di / de Rovigno* or *Villa di sora Rovigno*. The information about the settlers are only to be found in the *deaths* section of the church registers. Out of all the Croatian family names connected with the settlers that are mentioned in the church records (Jerkić, Vlašković, Ugrin), only the last one still existed in 1945.

Although only some settlers are mentioned in the registers, it should be noted that these records shed light on the history of this region from an entirely unresearched position, and thus represent a significant contribution to understanding the relations between Rovinjsko Selo and Pula.

Key words: Rovinjsko Selo, Pula, church registers, migrations, early modern age